

նակներս որ նոյն տերութիւնը կըջանայ ամենայն տաղանդաւոր՝ յաջողակ եւ հաւատարիմ հպատակացը գործ եւ վաստակ եւ պաշտօն պատրաստել: Ապա ուրեմն պարտական է ինքն ալ ձեռքէն եկած օգնութիւնն ընել այն տերութեան ծաղկելուն համար:

Բայց դնենք րէ մեր ազգը այնպիսի տերութեան մը հպատակ ըլլար որ քանի որ անոր ձեռքին տակն է՝ ուզէր ալ նեղարեւար օգնութիւն՝ մը ընել հասարակաց բարւոյն, եւ տերութեան յառաջադիմութեանը: Այն ատեն իրեն պարտքը ինչ պիտի ըլլար. — յայտնի է րէ իր քաղաքական միաբանութիւնը իր մէջ միայն պիտի ամփոփուէր մնար, որով կըլլար սոսկ ընկերական միաբանութիւն՝ բայց գրեթէ նոյնպէս օգտակար ազգին եւ բոլոր տերութեան:

Եւ յիշատի. երբոր ամբողջ ազգ մը իրեն պարտք ձանջնայ իր ազգակցացը հետ միաբանական սիրով վարուիլ, նեղութեան մէջ զանուոյ ազգակիցներուն ձեռք բռնել. յաջողութեան հանդիպողներուն ուրախակից ըլլալ, աղքատաց վրայ հասարակաց գութը շատցնել ու պտղաւետ ընել, տղայոց դաստիարակութեան միջոցները բազմացնել ու դիւրացնել, առաքինական գործքերը քաջալերել ու վարձատրել, մոլորութիւնները պախարակել եւ ատելի ընել, գրականութիւնն ու արուեստները ծաղկեցնել, եւ ամեն տեսակ բարեգործութեան սերը իր մէջ սովորական բան մը դարձնել. — այն ազգը խիստ շուտով կըսկսի միաբանական հոգւոյն գեղեցիկ պտուղները վայելել, եւ աշխարհիս յառաջադէմ ու բարեկիրք ազգաց կարգը կանցնի:

Այս բարեբաղդութիւնը կըտեսնենք ահա եւրոպայի ու Ամերիկայ ամենայն ծաղկեալ ժողովրդոցը վրայ: Ասով է որ ահագին հեռաւորութիւնները երկարութիւններով մօտեցան, աշխարհիս մէկ ծայրէն մէկայլը վաճառականութեան բարեօքը լեցուեցաւ. ճանապարհներ բացուեցան, հանքեր փորուեցան, արուեստները ծաղկեցան, հարստութիւնը բազմացաւ, կենաց դիւրութիւնները շատցան, աղքատները հացի կարօտ չմնացին, միջակները հարստացան, հարուստները աւելի հանգստութիւն գտնելով՝ իրենց ստացուածոց մէկ մասը հասարակաց բարւոյն օգնելու բանեցուցին, եւ ասկէց ետքն ալ այս ամենայն բարիքը՝ քանի որ միաբանական հոգին շատնայ՝ աւելնալու վրայ են:

Մեր ազգն ալ քիչ շատ ձանջցած է ամեն ատեն, եւ մանաւանդ քանի մը տարիէ ի վեր, միաբանական հոգւոյն հարկաւորութիւնը՝ ազգային յառաջադիմութեան համար. ուստի զանազան ընկերու-

թիւններ հաստատուել են մէջը, աւելի զպրօցական եւ ուսումնական զարգացման օգնելու մտքով: Բայց չենք կրնար չտեսնել կարեկցութեամբ որ այն ընկերութիւնները ազգին բազմութեանը, եւ մանաւանդ ազգին պիտոյից շատութեանը նայելով խիստ քիչ են. այն քիչն ալ պէտք եղած գործունէութենէն ու կանոնաւոր եռանդէն շատ կըպակսին:

Թէ որ կարենանք մենք ալ ամսագրոյս ձեռքով գործակից ըլլալ այն ազգասիրաց որ ուխտիւք կըփափաքին ընկերութեանց շատնալուն, ծաղկելուն եւ ընդհանրապէս միաբանական հոգւոյն մեջերնիս հաստատուելուն ու առաջ երբայուն, մեծ բարեբաղդութիւն պիտի համարինք մեզի. յուսանք որ աշխատութիւննիս անօգուտ չըլլար:

ՏԱՐԵՐԻ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՏԱՐԱԿԱՅ.

Հին ատեն այն մարդիկն որ ուրիշներէն աւելի զգուշաւոր, խոնամ, փորձ, բարեբարոյ, իրենց կրիցը տիրած, այլոց պակասութեանը ներողամիտ, աշխարհիս փորձանքներէն չյաղքուող էին, եւ մասնաւոր կերպով ամեն բանին պատճառը քննել հասկընալ կուգէին, Իմաստուն (յունարէն սօֆօս) կըսուէին: Պիւրագործաս գիտնալով րէ ինչ դժուար բան է այսպիսի անուան մը ճշմարտապէս արժանաւոր ըլլալը, ինք գինքը անուանեց Իմաստասէր (յունարէն ֆիլօսօֆօս, փիլիսոփայ), որ իմաստութեան սիրող ըսել է: Այնչափ իրաւացի էր Պիւրագործասին այս ուղիղ մտածութիւնն որ ամենայն իմաստութեալ ալ իրեն օրինակին հետեւեցան. այն բաւական չէր, հասարակ ժողովրդեան մէջէն ալ շատ մարդիկ՝ իմաստնոց չափաւորութիւնէն սիրտ առին ու իմաստութեան ետեւէ եղան, որով բոլոր Յունաստան իմաստասէրներով լեցուեցաւ, եւ մեր սրբոյն Մովսէսի Խորենացոյ բերենէն այս գեղեցիկ զովեստին արժանացաւ րէ « Զբոլոր իսկ Յոյնս ոչ դանդաղիմ մայր կամ դայեակ ասել իմաստից: »

Յետոյ քանի որ՝ բարոյական, քաղաքական եւ բնական գիտութեանց վրայ ելած խնդիրները շատցան, իմաստասիրութիւնն որ այն խնդիրներուն լուծմունքը պիտի տար՝ բնական կերպով մը դժուարացաւ, եւ իմաստասէր կամ փիլիսոփայ ըսուելու համար հարկ եղաւ տարիներով ուսման ետեւէ ըլլալ, հին եւ նոր կարծիքներու տեղեակ ըլլալ,

նորանոր կարծիքներ հնարել, եւ այն կարծիքները ուրիշներու դէմ պաշտպանելու մտքով վիճարանութիւններ ընել ու բարակ բարակ տարակոյսներ հանել ամեն նիւթի վրայ: Ասանկով այնչափ խրրր-նացաւ նորէն իմաստասիրութիւնն որ հասարակ ժողովուրդը գրեթէ յուսահատեցաւ, կէս ճամբան մնաց, իմաստասերներն ալ քանի զնացին քիչցան: Հարկ էր ուրեմն որ նոր Պիւբազորասներ ելլէին. եւ ինչպէս որ ինքը իմաստութեան անունը իմաստասիրութիւն զնելովը ռամիկներուն քաջաւերութիւն մը տուաւ իմաստութեան նտեւ ըլլալու, այսպէս ալ իրենք իմաստասիրութեան խորին խնդիրները սակաւաւոր ուսումնականներու պահելով՝ անոր ամենահարկաւոր կտորները պարզէին եւ ամենուն ալ դիւրիմաց բան մը դարձընէին:

Եւ անա այս պարծանքն ալ պահուած է եղեր մեր դարուս. վասն զի Եւրոպայի գրեթէ ամեն ազգացը մէջ խիստ շատ գիտուն մարդիկ աշխատեցան եւ օրէ օր աշխատելու հետ են որ իմաստասիրութեան ամենահարկաւոր ուսմունքը դիւբացընեն ռամիկներուն, եւ ամենուն վայելել տան անոր սքանչելի պտուղները, որ են բարի եւ առաքինի վարք, փափուկ խղճմտանք, ուղիղ դատմունք, լուսաւոր միտք, եւ մասնաւոր կերպով ամեն բանին բուն պատճառը հասկընալու սեր եւ փափաք, ամեն բանէ ալ խելք սորվելու՝ խրատ եւ օրինակ առնելու ջանք՝ յօգուտ անձին եւ հասարակաց:

Մարդկային ազգիս այսպիսի օգտակար ծառայութիւն ընողներէն մէկն է Մեյքիոր (Մեյզոն) ճիօյա խտալացին, որ ուրիշ գրուածքներէ զատ՝ Տարերք Իմաստասիրութեան անունով գիրք մը ունի՝ հինգ փոքրիկ հատոր: Այս գործոյն սակաւագիւտ կատարելութիւնն է սիրուն պարգուիւն, զւարճալի ոճ, օրինակներու բազմութիւն, պատմութեանց գեղեցիկ ընտրութիւն, ամենեւին բան ծախելու կերպ չցուցընել, ռամկաց եւ տղայոց հասկըցողութեանը զիջանիլ, եւ որ եւ իցէ գործողութեան կամ դիպուածի պատճառները մէջ բերելով՝ այնպէս խօսիլ որ կարդացողը գրեթէ առանց իմանալու՝ քիչ ատենի մէջ շատ բան սորվի, առանց շատ աշխատանքի իմաստասեր եւ իմաստուն ըլլալ:

Մեր ազգին հիմակուան ընդհանուր վիճակին տեղեակ եւ մօտէն ականատես եղող հմուտ եւ բարեսէր անձինք լաւ գիտնալով քէ ճրջափ հարկաւոր է այսպիսի գրուածք մը որ ազգին աչքը բանայ ի բարին, եւ միայն ի բարին, միտքը արբեցընէ ուղիղ տրամաբանութիւն ընելու, սիրտը կրթէ ազնիւ զգացմունքներ ունենալու, — յորդորեցին զմեզ որ ճիօյային այս գործը հայերէն պարզ աշխարհա-

բառ բարգմանենք. մենք ալ մտադիր սիրով այս օգտակար աշխատութիւնս յանձն առինք ի սեր յառաջադիմութեան ազգիս, եւ առաջին հատորը բարգմանեցինք:

Մինչդեռ երկրորդ հատորին բարգմանութեանն ալ ձեռք զարնելու վրայ էինք, յայտնի ապացոյց մըն ալ տեսանք մեր ընտրութեանը եւ բարեկամաց յորդորանքին իրաւացի ու խոհական ըլլալուն. վասն զի ճիօյային նոյն գրուածքը սկսեր էր բարգմանել եւ տպել յերուսաղէմ գրոց լեզուով պատուական դպիրը Գաբրիէլ Գեորգեան Պորուշանցի: Սակայն հարկ է ըսել քէ այն ուսումնասիրին աշխատութիւնը համառօտութիւն մի է բնագրին եւ ոչ բարգմանութիւն, ինչպէս որ ինքն ալ կըսէ քէ « ծաղկաքաղ արարաք զկարեւորսն. » անկեց ի զատ, լեզուին խրքնութենէն նիւրոյն պարգուիւնն ալ շատ մըրեցած է. եւ որ մեծն է, Գեորգեան դպիրը գործոյն առաջին հատորը միայն ծաղկաքաղ ըրեր է, յուսալով քէ մնացածը « ուրիշ աջողածեուն մէկը » ելլէ բարգմանելու:

Արդ մենք մեր առաջին հատորոյն բարգմանութենէն առաջին գլխոյն կէսը զնենք ամսատետրիս մէջ, եւ մնացածը յաջորդարար. բերես քիչ ժամանակէն կարենանք բոլոր հինգ հատորն ալ առանձին տպագրութեամբ ի լոյս ընծայել:

Իմաստասիրութեան մը բարգմանչին զոնէ քիչ մը իմաստասեր ըլլալը հարկաւոր ճանցցուած է, ինչպէս բանաստեղծութեան մը բարգմանչին ալ քիչ շատ բանաստեղծ ըլլալը: Մենք այս կատարելութենէն քիչ մը հեռու ալ գտնուինք նէ, մտքերն իսկզբած ենք քէ գէթ այս կողմանէ կարդարանանք որ մեր ընտրութեանը, ուղիղ դիտաւորութեանը եւ մտաց համոզմանը վրայ վստահ ենք. սովորութեան դէմ կըհանենք բնութեան օրէնքն ու բնական խելքը, կարծեաց դէմ մաքուր եւ ուղիղ խղճմտանքը, մոլորութեան դէմ զգուշաւոր դատմունքը:

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ.

ԶԳՅԱՐԱՆՔ.

Վաճառի (փազարի) օր մը ելիր հրապարակը պտըտէ, կըտեսնես որ բան զնողները ինչպէս մէկիկ մէկիկ կընային կըգնեն ատենելու բաներնին: Մէկը կինամոն (դարչին) պիտի գնէ. առաջ կըծամէ որ տեսնէ՝ անոյշ է՝ քէ կծու եւ դառն. մէկալը ծաղիկ պիտի առնէ, կըհոտուրտայ ու կըհոտուրտայ. անուշահոտ են նէ՝ կըգնէ, ապա քէ ոչ՝ կըբողո. ասղին մէկը ձեռքի բալլիքովը պնակի մը կըգարնէ որ ձայնէն հասկընայ՝ անարմատ է քէ մէկ կողմը

ճարած. անդին ուրիշը ձեռնոց (էլտիվեն) կուգէ առնել, ձեռքովը կը շօշափէ կամ երեսին կը դնէ որ կակդուրիւնը իմանայ եւ այլն: Ըսել է թէ այս գնողները առնելու գաժ թաներին իրենց զգայարանքներուն ընտրութեանը տակ կը ձգեն, այս ինքն ճաշակելեաց, հոտոտելեաց, լսելեաց, շօշափելեաց եւ տեսանելեաց, որպէս զի հասկընան անոնց համը, հոտը, ձայնը, կակդուրիւնը, գոյնը եւ այլն, որ այն բաներուն որակութիւններն են:

Այն բաւական չէ, շատ անգամ մի եւ նոյն նիւրը այլեւայլ զգայարանաց դատաստանին տակը կը ձգուի՝ իբր թէ ամեն մէկուն ալ կարծիքն առնելու համար. ուստի խոհարարն որ մեխակ (գարենֆիլ) պիտի գնէ, տեսանելիքը կը բանեցընէ որ իմանայ՝ մոտոտ լեցուն է թէ ցամաք ու ձոգած. հոտոտելիքը կը գործածէ որ անուշահոտութիւնը հասկընայ. ճաշակելեօքը մեխակին համը կընայի որ տեսնէ թէ կոկորդը կը կը ձգէ թէ չէ. շօշափելեօքը՝ այսինքն մատուրներովը շփելով կուգէ հասկընայ թէ արդեօք քմց է, եղմտ է, փշրմտ է եւ այլն: Անդին սեխ (գալուն) գնողին նայէ. առնելէն առաջ քանի հատը կը գնէ, քանի իրարու հետ կը բաղդատէ, քանի մէկդի կը ձգէ: Առաջ այն սեխը կընտրէ որ ուրիշներուն մեծութիւնն ունի, բայց ձեռքին մէջ ուրիշներէն աւելի ծանր կուգայ, եւ կորն որ խածնէ ակուայով՝ բերնին դառն համ մը կուտայ: Այլ կամ ձախ ձեռքովը սեխերը վեր վեր կընետէ. եւ թէ որ անտեքիւնալու առնէ ձայն մը հանեն, գնելու գողը կը հասկընայ որ գեղ հասունցած չեն: Թէ որ ուշադրութեամբ հոտուրտայ, ու տեսնէ որ սեխի հոտերին խիստ գաստիկ է, կիմանայ թէ ուրեմն չափէն աւելի հասունցած են. եւ այս կարծիքին մէջ աւելի ալ կը հաստատուի՝ երբոր տեսնէ աչքովը գննելով՝ թէ սեխին կորը չոր ու կորնձմըրած է: Այսպէս անհամարողուս թոյր զգայարանքներն ալ խորհրդի կանչուեցան որ որոշեն՝ սեխը աղէկ է թէ գեղ՝:

Այս բանս աւելի պարզ կերպով հասկըցընելու համար՝ երկու օրինակ ալ դնեմ հոս. ասոնցմով մէկ կողմանէ իմացուի թէ բուրդ ու ցորեն գնողները իրենց ո՞ր զգայարանքները կը բանեցընեն որ անոնց ամեն մէկ որակութիւնները հասկընան, մէկալ կողմանէ ալ տեսնուի թէ այն որակութիւնները որոնք

են որ աղէկ ըլլան են՝ առնել կուտան, գեղ ըլլան են՝ մէկդի ձգելու պատճառ կըլլան:

ԲՐԳԻՆ ՈՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.

ԱՂԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Ըստ տեսանելեաց.

ձերմակ. (ձերմակ բուրդը ներկուելով շատ գեղեցիկ գոյներ կառնէ, եւ թէ որ բարակ ալ ըլլայ՝ շատ գին կուենայ.)

Երկայնութիւնը 10ն 22 բրաջափ.

Ընտրուած, այս ինքն միայն մէկ տեսակ եւ միակերպ.

Ամենաբարակ, Բարակ, Միջակ. Ասոնց բելին հաստութիւնը Գաղղիոյ գծաչափին 560ն-բորդ մասէն աւելի պիտի չըլլայ:

Բրդին ամենաբարակը՝ կենդանուն վզին, սրունքին, կոնքին, կողերուն, եւ կուրծքին վրայինն է.

Ըստ շօշափելեաց.

Ձեռքիդ տակը կակուղ ու մետաքսի նման.

Ամուր, որ շուտով չփրփիր.

Չդուռ, առածական, այս ինքն ձեռքովը կոխելէն ետեւ ձգելու պէս՝ նորէն առջի դիրքը առնող.

Ըստ հոտոտելեաց.

Ոչխարի քրտեքին հոտը նշան է թէ բուրդը նոր խուզուած է:

Ըստ լսելեաց.

Ականջիդ մօտ բռնելով երբոր բուրդը քաշես ու փրցընելու առնող անոյշ ձայն մը հանէ, բսկ է թէ նոր է.

ԳԷՇՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Ըստ տեսանելեաց.

Գեղին, կարմրագոյն, մրնագոյն, սև, բոլս. (Ասոնց բարակը դիպակ կը շինուի՝ իրենց բնական գոյները պահելով՝ առանց ներկուելու. բայց սովորաբար միջակ ու հաստ կըլլան.)

Երկայնութիւնը մէկէն մինչեւ 10 բրաջափ:

Տեսակ տեսակը մէկտեղ խառնուած. այնպէս որ քանի մը աղէկ կտորները տեսնելով կըխարուի գնողը:

Հաստ, Խիստ հաստ. Աս կտորին հաստութիւնը մինչեւ մէկ գծաչափին 23ն-բորդ մասը կը հասնի:

Բրդին խիստ գեղը կուտ կուտ եղածն է, որ կոշտ, պինդ, փայլուն մազեր են, ներկ չեն բռներ, եւ բրդէն աւելի հաստ են. խիստ բարակներն ալ կը գտնուին, բայց ամենն ալ հաստ բանուածքներու միայն կըլլարմարին:

Ըստ շօշափելեաց.

Կոշտ ու պինդ.

Տկար, քիչ մը քաշուելով ալ փրփող.

Թոյլ, որ կոխուելէն ետեւ նորէն առջի դիրքը առնելու համար կամաց կամաց կուռի:

Ըստ հոտոտելեաց.

Նզի կամ ճարպի հոտը բրդին խառնուած ըլլալուն նշան է:

Ըստ լսելեաց.

Սուր ու սաստիկ ձայնը նշան է թէ բուրդը չոր ու կարծր, ուստի եւ հին է:

ՅՈՐԵՆԻՆ ՈՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.

ԱՂԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Ըստ տեսանելեաց.

Գեղեցիկ դեղին գոյն, քիչ մը

ԳԷՇՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Ըստ տեսանելեաց.

Մուր դեղին կամ բոլս, վարի

¹ Կոյր մարդուն ձեռքի զաւազանը իրեն ինչ ծառայութիւն որ կընէ, զգայարանքներն ալ մարդուս մտքին նոյն օգնութիւնը կընեն. զաւազանին մէկ ծայրին որ դաշիս, մէկալ ծայրն որ ձեռքին մէջն է՝ կիմացընէ ձեռքին թէ անդին ինչ պատահեցաւ:

Ուրեմն զրի բաներն իմ մտքիս իմացընող գործարանը զգայարան կըստի, ինչպէս որ ետքը աւելի պարզ ալ պիտի տեսնենք:

մութ դեղինի զարնող, քափանցիկ կամ փայլուն .

Հավերժան, ծիլին կողմը սուր, առանց ուռած բլլալու բնույն .

Ճեղքը որոշ, եւ երկու կողմի շրթունքը բարձր :

Ըստ շօշափելեաց .

Մաքուր՞, մէջը աղտոտութիւն չունեցող .

Կոնակը ողորկ .

Կաշին բարակ .

Վերի ծայրը բաւ եւ կակուղ .

Շփելու ասեղ, մատիդ տակը կըզտորի՝ իբր քէ եղատ բլլար .

2ով .

Ծանրութիւնը՝ մէկ քոոր (քիլոն՝ օրինակի համար) 156 կամ 158 լիար :

Ըստ հօտոտելեաց .

Ամենեւին անհոտ :

Ըստ ճաշակելեաց .

Երբոր ծամնա՝ անուշամա՞մ է խմորի պէս, եւ կամ պտղոյ համ ունի :

Ըստ խսելեաց .

Ափերուդ մէջ որ շարժնա՝ կըխըշրտայ, եւ կամ լաւ չորացած ու առաձգութիւն մը առած հունտերուն ձայնը կընանէ .

Ըսածներէս ինքիւրմէ կընետեի քէ ուրեմն մարդուս զգայարանքը առողջ պիտի ըլլան որ այլեւ-

ծայրն ալ սեւ բիծ, գունարափ ճերմակ . կարմրի զարնող ճերմակ, ակոյալով որ ճեղքես՝ մէջը ալիւրի պէս երեւցող .

Ուռած ու պարապ .

Ըստ շօշափելեաց .

Որո՞մով եւ ուրիշ հունտերով խառն .

Կոնակը կորնճմըտած .

Վերի ծայրը սեւ փոշի ծածկուած, որ փտուրեան նշան է .

Մատի տակ զգոյրիք .

Տաք .

Ծանրութիւնը՝ խիստ գեշ տեսակին մէկ քոոր 134էն 142, միջակինը՝ 147էն 150 լիար :

Ըստ հօտոտելեաց .

Խմորի հոտ ունեցող, կամ տաքցած պարարտութեան հոտ մը ունեցող :— Ճեղքի հոտ ունեցող . մասն զի ցնցակեր ցորենը՝ բանբրտունիի (միւրմիւրի) չորին եւ կամ ձեծած ու եղը հանած ընկուզի հոտին նման հոտ մը կուենայ :— Փտտածի հոտ ունեցող, տափալ ու սիրտ խառնող :

Ըստ ճաշակելեաց .

Երբոր ծամնա, խմորած ըլլայ նե՛րբորոսանամ է, իսկ քէ որ վերի ծայրէն փտութիւնը սկսած է, լեղի ու անհամ կըլլայ :— Թէ որ ակոյալիդ տակը չճարիք ու չցտորեր, հապա կըտափկի, նշան է քէ շահասեր ցորենափաճառը ցորենը բրջեր է որ ծանրութիւնը աւելնայ :— Արուած ու քաղցումնեղ համը նշան է որ ցորենը առաջ ձկեր ու ետքը չորցեր է . քերեւ կծուութիւն մը որ ունենայ՝ հրեցած ըլլալը կիմացուի :

Ըստ խսելեաց .

Գրեթէ ամենեւին ձայն մը չհաներ :

այլ բաներուն որակութիւնները հասկըցընեն. իսկ քէ որ առողջ չըլլան՝ անոնց վկայութիւնը սուտ կեցիկէ :

Ուստի

Ճաշակելիք) Ձերմը բռնած մարդուն համար խիստ համեղ կերակուրներն ալ անհամ կերելնան :

Հոտոտելիք) Հարբուխ (զիւքքեամ) եղած մարդուն քիթը Սիմիլիայի սաստկահոտ ընչադեղին (էնֆիէին) ալ հոտը չառնէր :

Շօշափելիք) Դարբինին (տեմիրճիին) կոշտ կապած ձեռուրները բանի մը ողորկ ու փափուկ ըլլալը չեն զգար :

Տեսանելիք) Դեղնացաւ (սարբլըզ) ունեցողին աչքին ամեն բան դեղին կերելնայ :

Լսելիք) Մեկուն հարբուխը քէ որ ականջին իջնայ, ամենեւն սուր եւ անոյշ ձայնն ալ հաստ ու անհամ կուզայ իրեն :

Ապա ուրեմն այլեւայլ բաներուն որակութիւնները հասկընալու համար, կամ քէ անոնց զգացմունքը ընդունելու համար, պէտք է որ մեր զգայարանները պակասութիւն չունենան. ինչպէս որ հային ալ՝ մէջը զարկած բաները ճիշդ երեւցընելու համար պէտք է որ պակասութիւն չունենայ, հապա ըլլայ կոկ, ողորկ, շիտակ եւ մաքուր :

(Մնացածն ուրիշ անգամ) :

ՆՈՐԱԶՆԻ ԲՈՂՈՐԱԿԻՐ

Արուեստից մէջ եղած նորաձեւութիւնները երկու տեսակ կրնան բաժնուիլ, մեկը առ ի զարդ եւ ի գեղեցկութիւն, մեկալը յօգուտ եւ ի դիւրութիւն : Այս երկու տեսակ նորաձեւութիւնն ալ մտած է միշտ նաեւ ամեն ազգաց գրեթէ մէջ : Գեղեցկութեան ու զարդի համար անբիւ փոփոխութիւններ եղած են մեր հայերէն գրեթէ ձեւին վրայ . հին ձեւագրաց մէջ՝ ձագագիր, մարդագիր, ծաղկագիր, կենդանագիր ըսուածներէն մինչեւ մեր օրերուն վայելուչ գեղազրութեանց մէջի ձեւերը : Իսկ դիւրութեան եւ օգտի համար՝ յայտնի է քէ Մեսրոպեան երկարագիր տառերը հետզհետէ կտրութիւնին կորսընցընելով՝ քառակուսի ձեւ առեր են, մանրըցեր են, փոփոխուեր են, մինչեւ հիմակուան նօտր ու շղագիր ըսուած ձեւերը առեր են . որով հին երկարագրէն գրեթէ նոյնչափ հեռացեր են՝ որչափ Արարացոց գիրը երբայականէն, լատինը յունարենէն, ուստ կիւրեղեան ըսուած գրերէն :